

Rapport fra reise til Ukraina 29.9-3.10.25

v/Einar Tjelle, generalsekretær MKR

(29.)30 september til 2.(3.) oktober 2025 var preses Olav Fykse Tveit og generalsekretær i Mellomkirkelig råd med på en nordisk kirkeleder-reise til Ukraina. Med på reisen var også sikkerhetsrådgiver i Kirkerådet Svein Magne Christensen. Reisen kom i stand på initiativ fra de ledende lutherske biskopene i Norden, og var også et gjensbesøk etter at ukrainske kirkeledere besøkte Norden i 2022.

Formålet med denne reisen var å vise solidaritet med det ukrainske folk og knytte sterkere bånd mellom kirker i Norden og kirkene i Ukraina, særlig vertskirkene Den lutherske kirken i Ukraina (GELKU) og Den ortodokse kirken i Ukraina (OCU).

Det ble laget to uttalelser fra delegasjonen, som legges ved rapporten. En generell og en særlig myntet på de bortførte ukrainske barna. Rapporten gjør kort rede for programmet dag for dag, og kommer med noen vurderinger og analyser, men er ikke uttømmende på noen måte.

Situasjonen nå

Situasjonen i Ukraina er fortsatt svært alvorlig og preget av fullskala krig etter Russlands invasjon i februar 2022. Sommeren og høsten 2025 har vært blant de mest voldelige periodene siden krigens start, med rekordhøye sivile tap og nye bølger av internt fordrevne. Russiske styrker har intensivert angrepene, særlig mot kritisk infrastruktur og frontlinjeområder, men har ikke oppnådd vesentlige territorielle gevinster. Sikkerhetssituasjonen er svært ustabil, med jevnlig drone- og rakettangrep mot både militære og sivile mål. Dette opplevde vi også mens vi var der, med flere flyalarmer og angrep. Humanitære behov øker, og store deler av befolkningen lever under konstant fare, usikkerhet og er traumatisert.

Politisk er Ukraina fortsatt avhengig av vestlig støtte, men det er økende bekymring for at internasjonal bistand og oppmerksomhet kan avta over tid. Til tross for hektisk diplomati, også fra USA, er det knapt tegn til at Russland er villig til å forhandle om fred på akseptable vilkår, og Kreml satser på en utmattelseskrig for å tvinge Ukraina og Vesten til ettergivenhet. Nordisk støtte viktig, på flere nivåer.

Kirke og religion

Ukraina er hovedsakelig kristent, dominert av ortodokse kirker. Ca 70 % regner seg som ortodokse, hvor Den ortodokse kirke i Ukraina (OCU) er størst, og ble autokefal i 2019. Den ukrainsk-ortodokse kirke (Moskva-patriarkatet) har blitt betydelig mindre etter 2022, og er i dag på ca 6%. Den ukrainsk-gresk-katolske kirken (UGCC) er nest størst, særlig i Vest-Ukraina, og utgjør 8–10 %. Romersk-katolske og protestantiske grupper er små. Den lutherske kirken GELKU utgjør bare noen få tusen medlemmer. Andre minoriteter som muslimer, jøder og andre utgjør under 1 %, mens 10–16 % er ikke-troende eller ateister.

Programmet

Vi reiste til Warszawa mandag 29.9 og tok nattoget derfra til Kyiv.

Tirsdag 30. september

- Lunsj og velkomst hos Metropolitan Epiphanius (OCU)
- Møte med biskop Pavlo Shvarts (Lutherske kirke, GELKU)
- Møte med Det interreligiøse rådet, UCCRO
- Besøk til Trauma Healing Institute v/Bibelselskapet

Onsdag 1. oktober

- Deltakelse på liturgi og markering av "Defenders Day" i St. Michael-katedralen
- Nedleggelse av roser ved minnevegg
- Lunsj med den norske ambassadøren og andre gjester
- Møte med parlamentsleder Ruslan Stefanchuk
- Møte med direktør Viktor Yelenskiy (statlig etat for etniske spørsmål og trosfrihet)
- Besøk til St. Sophia-katedralen

Torsdag 2. oktober

- Besøk til Bucha og økumenisk vesper
- Lunsjmøte med ordfører i Bucha
- Møte med Kirkens Nødhjelp og ACT-Forum Ukraine
- Besøk til St. Andrews Church Museum
- nattog til Warszawa

Ved besøket hos vertskapet **Metropolitan Epiphanius**, leder for Den ortodokse kirke i Ukraina (**OCU**), ble det uttrykt at støtten fra Norden er svært viktig. Han påpekte blant annet at patriark Kirill og president Putin misbruker religion i krigen, og at Russland fører en hybridkrig med både økonomiske, kulturelle og religiøse virkemidler. Kun 4–5 % av ukrainere støtter den russiske invasjonen, til tross for mange familiære bånd over grenene. I samtalen ble det fremhevet bønn og handling som sentrale verdier. Kjærlighet ble løftet frem som fundamentet for fellesskapet. Det ble også vist takknemlighet for tidligere besøk og støtte.

Den lutherske kirken ved biskop Pavlo Shvarts tok i mot oss i sin Kyiv-kirke St Catherina. De har bare noen få tusen medlemmer men 18 lokale menigheter spredt rundt om, og nylig blitt medlem av Det lutherske verdensforbund (LVF). Biskopen la vekt på betydningen den lille kirken har mtp diakonal innsats, for eksempel for flyktninger, matleveranser og medisinsk assistanse. Vårt besøk har skapt en forsterket bro inn mot storebror OCU.

UCCRA er Ukrainas interreligiøse «STL», dog med svært små jødiske og muslimske miljøer, til sammen under 1%. Vi møtte mange av lederne i rådet. Mens vi var i Ukraina fikk riktignok de få hundre jødene i Uman, en liten by mellom Kyiv og Odessa besøk av mange tusen hasidiske jøder for en legendarisk jødisk nyttårsfeiring. Halvannen million ukrainske jøder ble drept under andre verdenskrig, rundt 17.000 av dem bodde i Uman. Historien er mørk, men de kommer tilbake hvert år, som et tegn på motstand og håp. UCCRA vektla også *Babyn Yar*, som forener jøder, kristne og muslimer i felles bønn og minnemarkeringer. Til tross for russisk propaganda viser dette et samhold på tvers av religion, og at Ukraina holder trosfrihet og kampen mot antisemittisme og islamofobi høyt.

Trauma Healing Institute støttes av Det norske bibelselskap med flere. Vi møtte direktør **Victoria Raychinetso** og flere av medarbeiderne. Alle kirkesamfunn står bak dette diakonale arbeidet. -Svært mange av ukrainere er traumatisert, men ofte går vi videre, og anerkjenner ikke det kryptende stresset, sier hun. De siste årene har de trent 6000 frivillige traumebehandlere. Behovet er enormt men lite anerkjent. Drømmen er at arbeidet kan spres til hele landet. Psykologi, kontekstuell bibelarbeid og terapi er viktige bestanddeler. -Det er mye mostandsdyktighet, men for mye demmes opp og vi ser mye agressivitet, og for eksempel alt for mange bilulykker, framhevet hun.

Onsdagen ble "**Defenders Day**" markert i **St. Michael-katedralen i Kyiv**. De ortodokse i vår delegasjon deltok aktivt i liturgien, vi andre fikk hedersplasser (les stoler) foran i kirken sammen med de nordiske ambassadørene. NRK var til stede og filmet, se innslag med preses her [fra dagsrevyen](#) . Den tidligere presidenten i Ukraina som innførte denne høytidsdagen, Petro Porosjenko var også til stede i kirken. Etterpå var det rosenedleggelse ved minnesmerke for alle de falne, hvor hele delegasjonen fikk være med å legge ned roser. Under lunchen etterpå fikk vi en prat med den norske ambassadøren Lars Ragnar Hansen. Han har bare vært få dager i Ukraina, og satte stor pris på å få møte oss og delta i seremonien. Han understreket kirkenes viktige rolle for ukrainere flest.

Parlamentsbygningen Verkhovna Rada i Kyiv var utsatt for et missilangrep bare uker før vi var der. Åpne sår i bygningen og kamuflasjenett og over inngangene møtte oss, før sikkerhetskontroll. Vi møtte **parlamentsleder «stortingspresident» Ruslan Stefanchuk**. Han uttrykte Ukrainas takknemlighet for den vedvarende støtten fra de nordiske landene i arbeidet for fred, gjenoppretting av territoriell integritet og landets «euroatlantiske» kurs. Han fremhevet kirkenes viktige rolle for ukrainske flyktninger og humanitære programmer. Under møtet ble felles utfordringer diskutert, og Stefanchuk understreket at Russland forsøker å bruke religiøse institusjoner for å rettferdiggjøre sin aggresjon, men at Ukraina sterkt motsetter seg dette og aldri vil tillate at kirken brukes som dekke for krig. Religionsfrihet ble løftet frem som en grunnleggende verdi for den ukrainske staten, og Ukraina beskytter denne friheten hevdet han, til tross for påstander utenfra om det motsatte.

Direktør Viktor Yelenskiy (etat for etniske spørsmål og trosfrihet) fremhevet kirkenes rolle i humanitært arbeid og behovet for å motvirke russisk propaganda. Religionsfrihet og pluralisme ble understreket som grunnleggende verdier i et samfunn med mange minoriteter. Religionsfrihet er viktig og det er et godt samarbeid med UCCRO (se over). En utfordring er båndet til Den russisk-ortodokse kirke (ROC) som Den ukrainsk-ortodokse kirken formelt er linket til. Det ble problematisert i møte at ROC er medlem av Kirkenes verdensråd, mens den nye autokefale Den ortodokse kirke i Ukraina (OCU), enda ikke er medlem. Patriark Kirill preker ikke Kristus lenger, men Russisk sjåvinisme, ble det sagt. Det er fremdeles en postkolonial aggresjon/kritikk mot vestlige kirker.

Bucha-massakren

Torsdagen besøkte delegasjonen Butsj (Bucha) hvor den russiske brutale massakren på 458 sivile i løpet av få dager skjedde våren 2022 for to år siden. Mange av ofrene ble funnet i massegraver, og hendelsen har blitt et symbol på krigens brutalitet og overgrep mot sivile. Lokalsamfunnet markerer fortsatt minnet om de drepte gjennom seremonier og utstillinger i kirken ved massakreområdet. Vi deltar i en minnemarkering i kirka like ved massakren og hvor mange er begravet. Også den lokale presten ble drept den gangen. I kirka er det en sterk billedutstilling fra «dødsuka».

Kirkens Nødhjelp og ACT Alliance Forum Ukraine

Vi møtte ACT Forum i Ukraina ved koordinator **Vita Nesterenko**. Her var også leder for Kirkens Nødhjelp/Folkekirkens Nødhjelp kontor i Ukraina **Peter Bo Larsen**. I tillegg møter representanter for Det lutherske verdensforbund, Frelsesarmeen, HEKS med flere. De deltar i omfattende humanitært arbeid innen psykososial støtte, utdanning, vann og sanitær, og nødhjelp. Behovene er store, og internasjonal støtte er kritisk for å dekke manglende ressurser. Det ble lagt fram en helt **fersk rapport** i møte. Se vedlagt (kort) rapport, den lange finnes i denne [lenken](#).

Rapporten framhever at tro- og livssynsbaserte aktører spiller en sentral rolle i Ukraina, med høy tillit og bred tilstedeværelse i samfunnet under krigen. De bidrar med humanitær hjelp, psykososial støtte, fredsbygging og skaper trygge møteplasser for ulike grupper. Utfordringer inkluderer overbelastning, behov for bedre koordinering, og manglende strategisk retning og internasjonal påvirkning. Rapporten anbefaler mer fleksible og langsiktige partnerskap, styrket

opplæring i psykisk helse, og økt ungdomsengasjement. Det foreslås også at fredsbygging integreres i alle tiltak, og at religiøse ledere tar en mer proaktiv rolle i samfunnsutviklingen

Noen vurderinger /Oppsummert:

Ukraina står nå i en svært krevende militær og humanitær situasjon, med fortsatt høy risiko for eskalering og liten utsikt til snarlig fred. Landet er avhengig av fortsatt internasjonal støtte, og befolkningen lever med store tap og usikkerhet, men også med betydelig motstandskraft og solidaritet. Inn i denne situasjonen opplevdes dette meningsfylt på mange måter. Kirkene og organisasjonene vi besøkte var svært glade for besøk. *Bønn og arbeid* for fred og håp var et uttrykk som gikk igjen. Store deler av befolkningen er *traumatisert*, og det er omfattende behov for både akutt nødhjelp og langsiktig psykososial støtte. Samtidig viser det ukrainske samfunnet stor motstandskraft og evne til å opprettholde en viss grad av normalitet midt i krigen. Kirkene har en særlig rolle i dette arbeidet, de er nærværende i folks liv, tett på fronten og tilbyr både hjelp, beskyttelse og håpsfellesskap i en mørk tid.

Økumenisk bidrar en slik reise til et fordypet fellesskap med ukrainske kirker og organisasjoner, også i noen grad internt i Ukraina. Det er særdeles viktig at kirker står sammen mot russisk hybrid krig og religiøs falsk propaganda. Reisen bidrog også til et forpliktende nordisk fellesskap som vil fortsette og be og arbeide for rettfærdig fred i Ukraina.

Det er litt krevende å reise med en så stor gruppe på 14 til sammen, fra fem land. Det ble godt organisert fra danske Mellemkirklige råd, og vi fikk godt innpass. Hadde vi hatt «region selv», kunne vi arbeidet tettere med norske partnere, og utvidet til den katolske og gresk-katolske kirken, og fått til en annen type møte. Men slik ble det denne gangen, og det ble utbytterikt og tankevekkende.

Kommunikasjon

Flere av kirkene, nettsteder osv har oppslag om besøket, samt oppslag på sosiale medier. Noen utvalgte:

[Besøkte Ukraina i solidaritet og fellesskap - Den norske kirke](#)

[Nordic bishops visit Ukraine, urge return of children | CEC Europe](#)

[Nordic bishops appeal for return of forcibly displaced Ukrainian children | The Lutheran World Federation](#)

[Dagsrevyen - NRK TV](#)

Noen oppfølgingspunkter.

Det bør vurderes hvordan **Trauma Healing Institute**, støttet av Bibelselskapet kan få mer støtte. Behovet er åpenbart.

Kirkens Nødhjelp kan utfordres til å arbeide tettere med kirkenettverket i Ukraina.

Videre kontakt med ambassadene i Kyiv og den ukrainske ambassadøren i Oslo

Det blir (har vært) besøk i oktober, fra kirkeledere gjennom UCCRO med fredsgudstjeneste i domkirken, møte med preses og MKRs generalsekretær, møte med stortingspresident, utenriksminister, og visitas på Slottet. NKR arrangerer dette.

Refleksjoner fra besøket tas inn i MKRs arbeid med tekst og seminar knyttet til november-møtet.

Gjennom våre valgte medlemmer bør KV utfordres til en tydelig linje i møte med Den russisk-ortodokse kirke, og bidra til at Den ortodokse kirke i Ukraina (OCU) blir raskere medlem av KV.